

*Małgorzata Bzowska-Bakalarz, Edyta Pieczykolan
Katedra Maszynoznawstwa Rolniczego
Akademia Rolnicza w Lublinie*

JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA W OCENIE ABSOLWENTÓW WYDZIAŁU TECHNIKI ROLNICZEJ

Streszczenie

W pracy przedstawiono wyniki badań ankietowych dwóch pokoleń absolwentów kierunku technika rolnicza i leśna Akademii Rolniczej w Lublinie. Pytania kwestionariusza dotyczyły między innymi opinii absolwentów o programach nauczania i oceny uzyskanego wykształcenia. Nasuwają się między innymi wnioski o konieczności dopracowanie systemu motywacji do uzyskiwania dobrych ocen, zweryfikowania programów studiów, staranniejszy dobór tematów prac magisterskich, poprawę organizacji zajęć.

Słowa kluczowe: szkoła wyższa, technika rolnicza, badanie opinii, absolwenci

Wstęp

Inżynieria rolnicza to duży obszar wiedzy o charakterze interdyscyplinarnym. Szeroka dyskusja na forum akademickim wywołana opiniami Komitetu Techniki Rolniczej PAN i analizą programów studiów przedstawioną w publikacji prof. dr hab. St. Pabisa [Pabis 1997], zapoczątkowała dopasowywanie programów studiów inżynierii rolniczej do programów uczelni europejskich. W latach 1997 i 1998 Przegląd Techniki Rolniczej i Leśnej prowadził na swych łamach dyskusje programowe, w których swoje opinie przedstawiali naukowcy związani z inżynierią rolniczą [Szeptycki 1997]. Badania prowadzone wśród absolwentów kierunku technika rolnicza i leśna w Akademii Rolniczej w Krakowie [Dąbkowski, Roczowska-Chmaj 2000], Akademii Rolniczej w Poznaniu [Górawska, Rzeźnik 2003] czy w warszawskiej SGGW [Wawer, Murawski 2003], ogniskowały się przede wszystkim na analizach ścieżek zawodowych absolwentów. Ich autorzy wychodzili bowiem z założenia, że miarą wartości ukończonych studiów jest późniejszy sukces zawodowy. Biorąc pod uwagę krajowy, nieprzewidywalny rynek pracy – wnioskowanie o sukcesie absolwenta na podstawie miejsca zatrudnienia nie jest miarodajne. Warto więc przeanalizować, czy w ocenie samych absolwentów kierunku

Technika rolnicza i leśna tak wąska specjalizacja stwarza możliwość przystosowania się do trudnej sytuacji na rynku pracy oraz czy daje ona szansę pomyślnego startu w karierze zawodowej. W 2001 roku Senat Akademii Rolniczej w Lublinie przyjął uchwałę o sprawie wprowadzenia systemu zarządzania jakością kształcenia. Jednym z elementów tego systemu jest także badanie opinii studentów i monitorowanie ich losów.

Cel i metoda badań

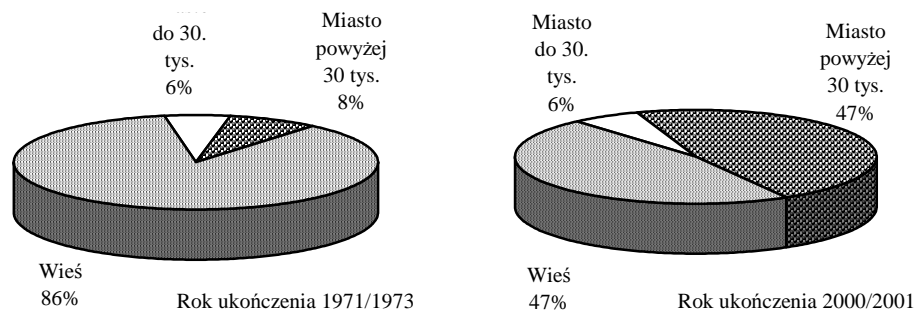
Celem przeprowadzonego na Wydziale Techniki Rolniczej w Lublinie eksperymentu było poznanie opinii absolwentów na temat przebiegu i organizacji studiów oraz zbadanie jak wprowadzone zmiany wpłynęły na subiektywną ocenę jakości kształcenia dwóch grup absolwentów, którzy uzyskali dyplomy w latach siedemdziesiątych i w roku 2000.

Badania przeprowadzono metodą ankietową. Ankieta składała się z instrukcji wprowadzającej, wyjaśniającej cel badania i z listy pytań w działach: dane podstawowe, przygotowanie do studiów, studia, okres po studiach. Przebadano dwie 36-osobowe grupy absolwentów kierunku *Technika rolnicza i leśna*: absolwentów, którzy ukończyli studia w latach 2000 i 2001 (19 osób za specjalności *Technika rolno-spożywcza* i 17 osób ze specjalności *Technika komputerowa w inżynierii rolniczej*) oraz 36 absolwentów, którzy ukończyli studia w latach 1971, 1972 i 1973. Badania prowadzono w bezpośrednim kontakcie z respondentami.

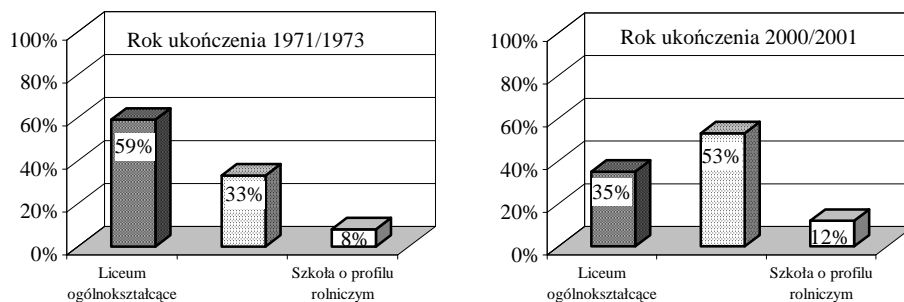
Wyniki

Kierunek studiów feminizuje się. Na przestrzeni 30 lat udział kobiet wzrósł z 11 do 41%. Spadła natomiast liczba studentów pochodzących ze wsi (rys. 1). Obecnie mamy o 20% więcej studentów z przygotowaniem zawodowym (absolwenci technikum) (rys. 2), co ma swoje odzwierciedlenie w trudnościach z realizacją przedmiotów podstawowych. Absolwenci z lat 2000, 2001 zdawali sobie jednak sprawę z gorszego przygotowania do studiów i w 65% korzystali z kursów przygotowawczych.

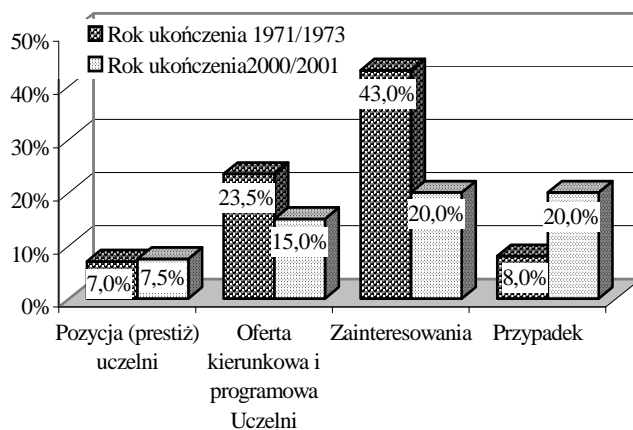
Przy wyborze kierunku studiów absolwenci starszych roczników kierowali się głównie zainteresowaniami, natomiast wśród młodszych w równym stopniu decydowały przypadek i zainteresowania. Świadczy to o niezdecydowaniu kandydatów na studia, a także o słabej promocji uczelni. Oferta kierunkowa uczelni tylko w 15% pomaga w wyborze kierunku, a prestiż szkoły odgrywa rolę marginalną (rys. 3).

Rys. 1. Pochodzenie absolwentów
Fig. 1. Graduates background

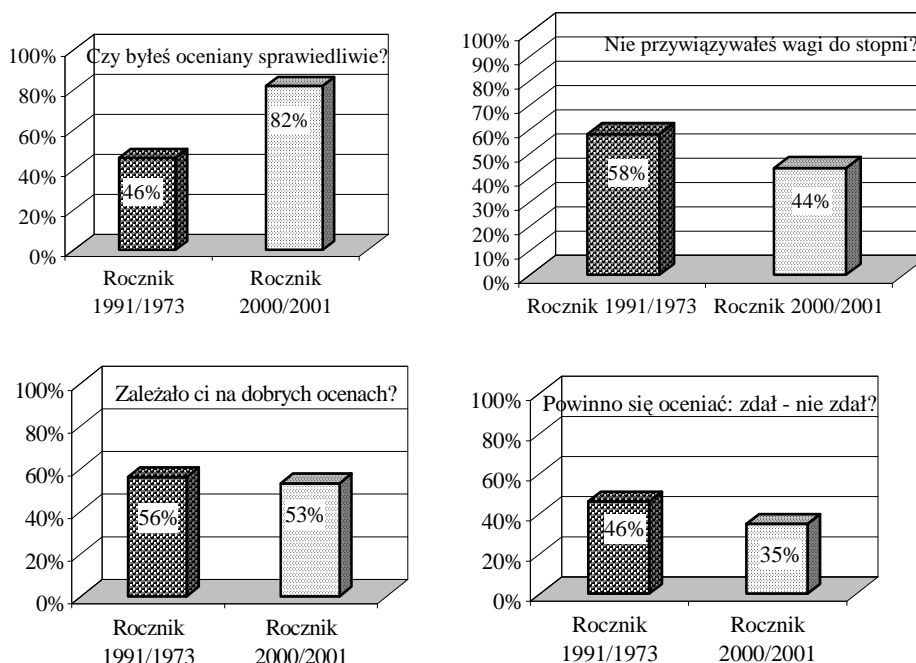
Rys. 2. Rodzaj ukończonej szkoły średniej
Fig. 2. Type of high school finished

Rys. 3. Powody wyboru uczelni i kierunku studiów
Fig. 3. Reasons for choosing the school and studies

W czasie studiów wszyscy starsi absolwenci odbywali praktyki zawodowe, natomiast absolwenci z roczników 2000 i 2001 tylko w 33%.

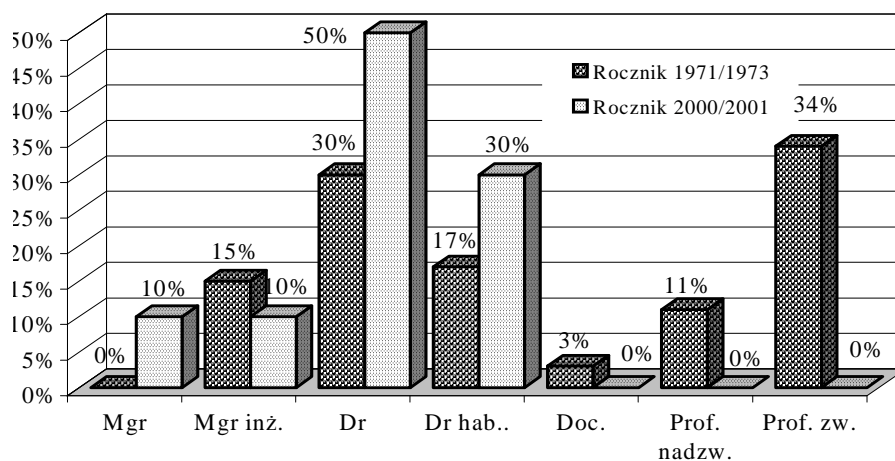
Młodszy absolwenci (2000, 2001) w większym stopniu niż starsi uznają sposób oceniania za sprawiedliwy, choć w obu grupach wiekowych prawie połowa nie przywiązywała wagi do ocen i wcale nie zależało im na dobrych ocenach. Jednak tylko 35% absolwentów uważa, że nie powinno się wystawiać ocen wartościujących, a jedynie oceniać zdał – nie zdał (rys. 4).

Rys. 4. Opinie na temat sposobu oceniania studentów (% odpowiedzi pozytywnej)

Fig. 4. Opinions regarding student assessment methods (% of positive replies)

W obu grupach respondentów najwyższym uznaniem cieszą się nauczyciele akademicy ze stopniem doktora. Jednak wśród starszych absolwentów prawie takie samo (34%) uznanie mieli profesorowie. Młodszy absolwenci, w większości, uznają autorytet doktorów (50%) i dr hab. (30%), natomiast praca profesorów najwyraźniej nie znajduje w ich oczach uznania. Obie grupy wiekowe respondentów w podobny sposób oceniają pracę dydaktyczną asystentów (10% uznanie) (rys. 5).

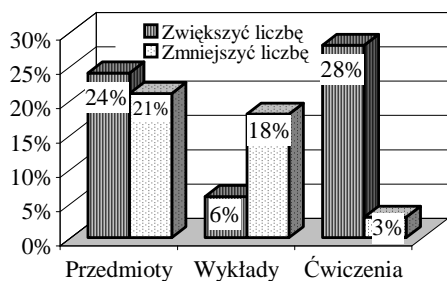

Rys. 5. *Uznanie dla poszczególnych grup nauczycieli akademickich*
 Fig. 5. *Appreciation given to individual groups of academic teachers*

W związku z bardzo dużymi różnicami w programach studiów, pytania dotyczące zmian w planach nauczania skierowano tylko do młodszych respondentów. Absolwenci oczekiwali by zmniejszenia liczby wykładów (zwłaszcza z przedmiotów rolniczych), i zwiększenia liczby ćwiczeń (z informatyki, języków obcych, sieci komputerowych), lecz oszczędnościowa polityka uczelni odwraca tę proporcję. Prawie 20% studentów jest zdania, że należałoby zwiększyć liczbę przedmiotów odnoszących się do współczesnych potrzeb (takich jak: zastosowania informatyki, administrowanie siecią, systemy operacyjne, programowanie) i usunąć przedmioty tradycyjne (wszystkie rolnicze, maszyny rolnicze, teorię maszyn i mechanizmów, doradztwo w produkcji roślinnej i zwierzęcej) i co dziwne, także bioinżynierię (rys. 6).

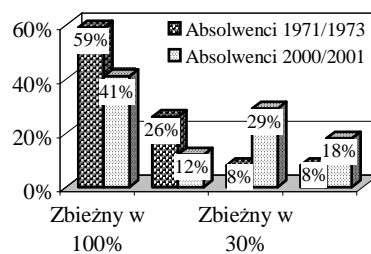
Prace magisterskie starszych roczników były prawie w 60% oceniane jako całkowicie zbieżne ze studiowaną specjalnością, natomiast prace młodszych absolwentów tylko w 41% (rys. 7).

Zarysowały się duże różnice między badanymi grupami w ocenie efektów studiów. Starsi, z pozycji prawie 30-letniego doświadczenia zawodowego, oceniają je głównie w jako *średnie* lub *bardzo dobre* (rys. 8).

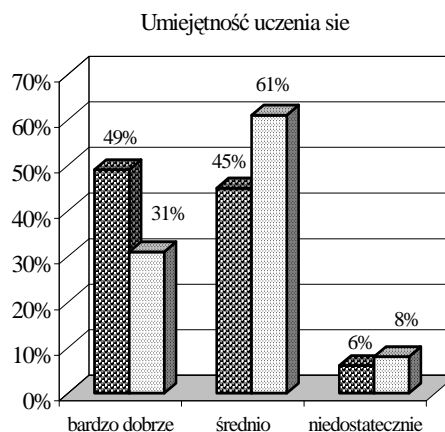
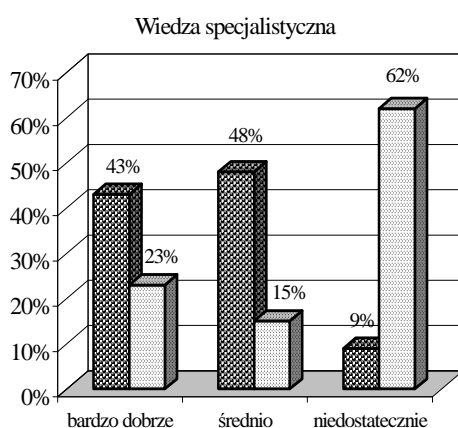
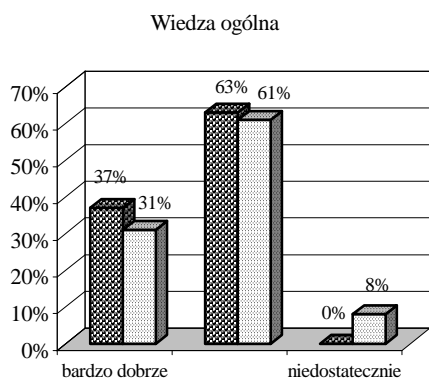
Rys. 6. Postulowane zmiany w strukturze kształcenia

Fig. 6. Postulated changes in educational structure

Rys. 7. Zbieżność tematyki pracy magisterskiej z kierunkiem studiów

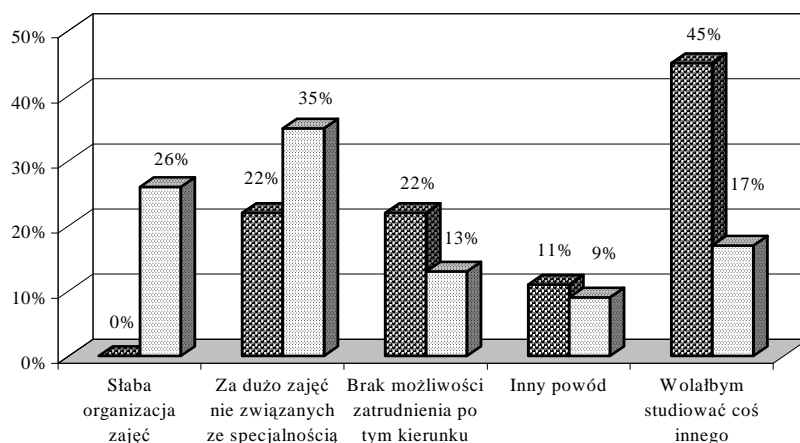
Fig. 7. Convergence of the master's thesis topic with studies

Rys. 8. Ocena efektów studiów

Fig. 8. Assessment of the results of studies

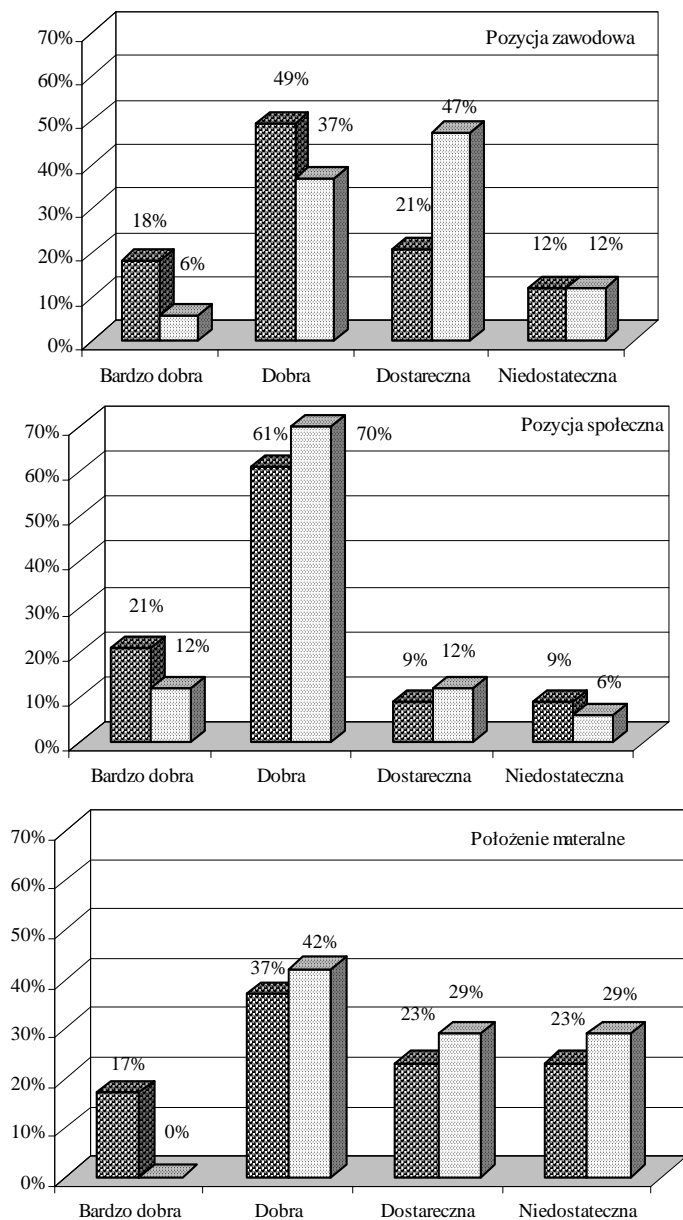
Najsłabszym punktem, w ocenie tej grupy respondentów, jest umiejętność podejmowania decyzji. Natomiast młodszy absolwenci, oceniają efekty studiów w większości jako *średnie* i *niedostateczne*. Najgorzej oceniają oni uzyskaną wiedzę specjalistyczną (62%) oraz umiejętność podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów (31%). Zadowolenie ze studiów jest wyraźnie większe wśród absolwentów starszych (81%). Wśród młodszych tylko 50% podziela tę opinie. Przyczyny niezadowolenia starszych absolwentów to raczej zmęczenie zawodem (*wolałbym studiować co innego*), natomiast młodszy uważają, że jest zbyt dużo zajęć niezwiązanych ze specjalnością (35%), i że organizacja zajęć jest słaba (26%). Młodszy tylko w 13% za powód do niezadowolenia uznają brak możliwości zatrudnienia, starsi – w 22% (rys. 9). Pomimo tak licznie wymienianych istotnych powodów do niezadowolenia, połowa absolwentów z obu grup wiekowych poleciłoby swemu dziecku studia na Wydziale Techniki Rolniczej.

Rys. 9. Powody niezadowolenia ze studiów

Fig. 9. Reasons for dissatisfaction with the studies

Znamienne jest, że większość (60-70% w obu grupach wiekowych) respondentów ocenia swoją pozycję społeczną jako dobrą (rys. 10). Pozycję zawodową jako dobrą określa 49% starszych i 37% młodszych absolwentów. Aż 42% młodszych absolwentów uznaje swoje położenie materialne za dobre, 29% za dostateczne i 29% za złe. Wśród starszych 17% uznaje, że ich sytuacja materialna jest bardzo dobra, a 37%, że dobra. Są to wyniki zaskakująco pozytywne w porównaniu z analogicznymi opiniami uzyskiwanymi w sondażach dotyczących całego społeczeństwa.

Rys. 10. Ocena aktualnej sytuacji absolwentów

Fig. 10. Estimation of the current situation of graduates

Podsumowanie

Analiza opinii absolwentów Wydziału Techniki Rolniczej w Lublinie potwierdza tezę o konieczności zweryfikowania programów studiów. Postulaty dotyczące zmiany proporcji między wykładami i ćwiczeniami byłyby zgodne z wytycznymi CIGR (Pabis 1997). I chociaż sugestia byłych studentów, dotyczące usunięcia z programu studiów niektórych przedmiotów rolniczych i podstawowych technicznych na rzecz przedmiotów „informatycznych” świadczą, że przy wyborze kierunku studiów nie brali oni pod uwagę całokształtu oferty uczelni rolniczej i że ich tożsamość zawodowa jest niesprecyzowana. Tym niemniej warto zastanowić się nad poprawą proporcji między przedmiotami związanymi bezpośrednio z daną specjalnością a pozostałymi przedmiotami, których obecność w programach studiów wynika wyłącznie z zaleceń tzw. minimów programowych. Nie należy też lekceważyć krytycznych uwag absolwentów dotyczących organizacji zajęć.

Przedstawione tu opinie dotyczące przebiegu studiów skłaniają do poważnej refleksji nad istniejącym systemem motywacji do uzyskiwania dobrych ocen i potrzebą jego unowocześnienia (choćby poprzez modyfikację zasad przyznawania stypendiów). Niezbędna jest też większa dbałość o dobór tematów prac magisterskich, by były one zgodne ze specjalizacją. Trudnym, lecz niezbędnym zadaniem jest zapewnienie wszystkim studiującym odbywania praktyk zawodowych.

W świetle uzyskanych wyników alarmujący jest spadek prestiżu profesorów. Należałoby więc zastanowić się, czy awans naukowy nie jest okupiony obniżeniem zaangażowania dydaktycznego, a jeśli tak, to jak pogodzić te dwie przeciwstawne sfery.

Mimo bardzo pozytywnej oceny zawodowej i społecznej pozycji absolwentów nie należy lekceważyć ich krytycznych uwag dotyczących poziomu nauczania w zakresie wiedzy specjalistycznej. Formułując te uwagi kierują się oni zapewne własnymi doświadczeniami zawodowymi, co powinno skłaniać do poważnej refleksji nad jakością i aktualnością treści przekazywanych przez uczelnię w procesie kształcenia. Wydaje się również, że w procesie nauczania mocno zaniedbanym obszarem jest kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów.

Bibliografia

Dąbkowski J., St. Roczowska-Chmaj. 2000. Status społeczny absolwentów Wydziału TiER Akademii Rolniczej im. Koflątąja w Krakowie. *Inżynieria Rolnicza*. 8. 289-297.

Górowska M., Rzeźnik Cz. 2003. Absolwenci Techniki Rolniczej i Leśnej Akademii Rolniczej w Poznaniu. Wyniki badań ankietowych absolwentów z lat 1971–1982. *Acta Scientiarum Polonorum, Technika Agraria. Ar Lublin* 2 (2). 9-15.

Szeptycki A. 1997. Kilka uwag o programach studiów na kierunku technika rolnicza. *Przegląd Techniki Rolniczej i Leśnej*. 10.

Pabis St. 1997. Kształcenie w inżynierii rolniczej wobec aktualnych i przyszłych potrzeb rolnictwa w Polsce. *Inżynieria Rolnicza*. 1. 21-32.

Wawer M., p. Murawski. 2003. Losy zawodowe absolwentów Wydziału Inżynierii Produkcji SGGW w Warszawie. *Problemy Inżynierii Rolniczej*. 4. 5-16.

EDUCATION QUALITY IN THE OPINION OF GRADUATES OF THE FACULTY AGRICULTURAL AND FOREST TECHNOLOGY

Summary

The paper presents results of a survey among two generations of graduates of agriculture and forest technology courses at the Lublin University of Agriculture. The questions concerned, among others, the former students' opinion on the course programme and evaluation of the education quality. The results indicate the necessity of implementing more efficient system of motivating students to perform better. Moreover, the course programmes should be verified, subjects of dissertations chosen more carefully and the course organisation improved.

Key words: graduates, agricultural and forest technology, survey